

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УКРАЇНІ

THE THEORETICAL BASIS OF LOCAL BUDGET DEVELOPMENT IN UKRAINE

У статті розкрито сутність поняття місцевих бюджетів, що виступають основним бюджетним фондом місцевих органів влади, призначені для перерозподілу фінансових ресурсів між окремими групами населення, галузями економіки на рівні адміністративно-територіальних одиниць. Економічний і соціальний розвиток будь-якої країни багато в чому залежить від розвитку її територій. Це вимагає належної фінансової підтримки, що реалізується через формування місцевих бюджетів. Дедалі більшого значення набувають місцеві бюджети у здійсненні соціально-економічного регулювання, що є вирішальним фактором для їхнього подальшого розвитку. Місцеві бюджети є основним фінансовим фондом органів місцевого самоврядування, сприяють забезпеченню фінансово самодостатнього розвитку територій країни, визначають ефективність впливу місцевих органів влади на розвиток економічного потенціалу їхніх територій. У статті має місце узагальнення теоретичних поглядів на розуміння сутності місцевого бюджету, формування власного наукового підходу щодо визначення сутності, ознак, цілей і завдань функціонування місцевого бюджету в умовах реформування економіки України.

Ключові слова: органи місцевої влади, місцеві бюджети, фінансовий фонд, адміністративно-територіальні одиниці, стратегічна мета.

В статті раскрыта сущность понятия местных бюджетов, которые выступают

основным бюджетным фондом местных органов власти, предназначены для перераспределения финансовых ресурсов между отдельными группами населения, отраслями экономики на уровне административно-территориальных единиц. Экономическое и социальное развитие любой страны во многом зависит от развития ее территорий. Это требует надлежащей финансовой поддержки, которая реализуется через формирование местных бюджетов. Все большее значение приобретают местные бюджеты в осуществлении социально-экономического регулирования, что является решающим фактором для их дальнейшего развития. Местные бюджеты являются основным финансовым фондом органов местного самоуправления, способствуют обеспечению финансово самодостаточного развития территорий страны, определяют эффективность влияния местных органов власти на развитие экономического потенциала их территорий. В статье имеет место обобщение теоретических взглядов на понимание сущности местного бюджета, формирование собственного научного подхода к определению сущности, признаков, целей и задач функционирования местного бюджета в условиях реформирования экономики Украины.

Ключевые слова: органы местной власти, местные бюджеты, финансовый фонд, административно-территориальные единицы, стратегическая цель.

УДК 336.145

<https://doi.org/10.32843/infrastruct36-57>

Городецька Т.Е.

к.е.н., доцент,
завідувач кафедри державних фінансів
Харківський інститут фінансів
Київського національного
торговельно-економічного університету

Гришин С.О.

студент
Харківський інститут фінансів
Київського національного
торговельно-економічного університету

The article reveals the essence of the concept of "local budgets, which are the main budget fund of local authorities, designed to redistribute financial resources between individual population groups, sectors of the economy at the level of administrative-territorial units. The economic and social development of any country largely depends on the development of its territories. This, in turn, requires adequate financial support, which is implemented through the formation of local budgets. Local budgets are becoming increasingly important in the implementation of socio-economic regulation, is a decisive factor for their further development. Local budgets are the main financial fund of local governments, contribute to ensuring the financially self-sufficient development of the country's territories and determine the effectiveness of the influence of local authorities on the development of the economic potential of their territories. The article summarizes the theoretical views on understanding the essence of the local budget, the formation of its own scientific approach to determining the nature, characteristics, goals and objectives of the functioning of the local budget in the context of reforming the Ukrainian economy. The article deals with the scientific and methodological approaches to the formation and use of local budgets, which is of particular relevance on the path of European integration of Ukraine, since without the financial independence of local budgets with its numerous components and taking into account the tax potential of each territory it is impossible to build and develop an effective national economy. Despite the large number of scientific works in the field of local finance, budgets, the adoption of relevant documents in the field of budget and taxation, further research is required to determine the nature of local budgets in the conditions of transformation of the Ukrainian economy. The ongoing research will be aimed at determining the nature, goals and objectives of the local budget in the context of budget decentralization, the creation of financially independent local authorities.

Key words: local authorities, local budgets, financial fund, administrative-territorial units, strategic goal.

Постановка проблеми. Місцеві бюджети виступають важливою ланкою бюджетної системи держави, з їх допомогою визначається результативність фінансування інвестиційних проектів на місцевому рівні, ефективність функціонування місцевих органів влади.

Слід зауважити, що місцеві бюджети, виступаючи основним бюджетним фондом місцевих органів влади, призначені для перерозподілу фінансових ресурсів між окремими групами населення, галузями економіки на рівні адміністративно-територіальних одиниць. За допомогою цих бюджетів місцеві органи влади здійснюють акумулювання

фінансових ресурсів для вирішення комплексних соціально-економічних завдань на місцевому рівні.

Місцеві бюджети є основним фінансовим фондом органів місцевого самоврядування, сприяють забезпеченню фінансово самодостатнього розвитку територій країни, визначають ефективність впливу місцевих органів влади на розвиток економічного потенціалу їхніх територій.

В Україні місцеві бюджети є соціально спрямованими, що зумовлено значними обсягами розподілу фінансових ресурсів на фінансування установ освіти, охорони здоров'я, соціального захисту та соціального забезпечення, житлово-комунального

господарства за незначного рівня фінансування економічних і екологічних статей витрат.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Теоретичні основи місцевих бюджетів розглядаються в роботах О. Кириленко, В. Кравченко, І. Луніної, В. Опаріна, К. Павлюк, Ю. Пасічника, І. Чугунова.

Незважаючи на значні наукові роботи у сфері місцевих бюджетів, прийняття відповідних документів у галузі бюджету й оподаткування, потрібні подальші дослідження, спрямовані на визначення сутності місцевих бюджетів в умовах трансформації економіки України. Проведені дослідження будуть спрямовані на визначення сутності, цілей і завдань місцевого бюджету в умовах здійснення бюджетної децентралізації, створення фінансово самостійних місцевих органів влади.

Постановка завдання. Мета статті полягає в узагальненні теоретичних поглядів на розуміння сутності місцевого бюджету, формування власного наукового підходу щодо визначення сутності, ознак, цілей і завдань функціонування місцевого бюджету в умовах реформування економіки України.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Використовуючи ці бюджети як основний фонд грошових коштів, органи місцевого самоврядування впливають на виробничі та соціальні процеси на рівні адміністративно-територіальних одиниць. Еволюцію поглядів українських учених на розуміння сутності місцевих бюджетів наведено у таблиці 1.

Таким чином, сутність місцевих бюджетів, розкрита вищезазначеними авторами, відбиває тільки їхній суб'єктивний бік та обмежує багатогранність і складність поняття місцевих бюджетів. У реальних умовах розвитку ринкової економіки місцеві бюджети спрямовані на регулювання соціально-економічних процесів на рівні адміністративно-територіальних одиниць.

Отже, систематизуючи усі визначення, можна дійти висновку, що місцеві бюджети – це складна багатоаспектна категорія, що включає:

1) з позиції фінансів – це фонд грошових коштів, що сприяє акумулюванню фінансових ресурсів і їх розподілу для виконання функцій і завдань місцевими органами влади;

2) з правових позицій – це юридично оформлений документ, на підставі якого здійснюється бюджетний процес на місцевому рівні;

3) з позиції економічної теорії – економічні відносини, що виникають між місцевими органами влади з суб'єктами господарювання, домашніми господарствами, з метою формування і використання фондів грошових коштів для забезпечення розвитку економіки муніципальних утворень і задоволення соціальних потреб населення;

4) з позиції організації та управління – це основний інструмент із здійснення державної бюджетної політики на місцевому рівні, забезпечення соціально-економічного розвитку та фінансової стабільності;

5) з політичних позицій – це документ, в якому реалізуються інтереси політичних партій, державних і місцевих органів влади.

В умовах сьогодення місцеві бюджети покликані забезпечити повноцінне й ефективне фінансування соціальних проектів, пов'язаних із будівництвом житла для громадян країни, підтриманням і введенням в експлуатацію державних медичних установ, соціально-культурних установ. Вважаємо, що місцеві бюджети в сучасних умовах розвитку економіки України повинні бути спрямовані на вирішення таких завдань (рис. 1).

Стратегічна мета місцевих бюджетів полягає у своєчасному та ефективному фінансуванні соціально-економічних проектів і програм на місцевому рівні. Реалізація стратегічної мети досягається в результаті вирішення таких завдань.

Таблиця 1

Систематизація поглядів учених на розуміння сутності місцевих бюджетів

Автор	Основна думка	Висновок
К. Павлюк	Місцеві бюджети – це фонди фінансових ресурсів, призначені для реалізації завдань і функцій, покладених на органи самоврядування	Автор розкриває сутність місцевого бюджету тільки з позиції його матеріальної значущості
О. Кириленко	Місцеві бюджети відображають політику органів місцевого самоврядування, є фінансовим планом певної території, в якому відображаються найбільш важливі завдання місцевої влади й очікувані результати діяльності	Автор розглядає суб'єктивну сторону місцевого бюджету. При цьому не розкриває його економічну природу і соціальну спрямованість
В. Кравченко	Місцевий бюджет, по-перше, – це правовий акт, відповідно до якого виконавчі органи влади отримують легітимне право на розпорядження певними фондами грошових коштів, по-друге, план (кошторис) доходів і видатків відповідного місцевого органу влади	Автор розглядає сутність місцевого бюджету лише з позиції права, матеріальної сутності. При цьому місцевий бюджет в умовах розвитку економіки України спрямований на вирішення більш комплексних і складних завдань на місцевому рівні
Ю. Пасечник	Місцеві бюджети – це форма існування реальних, об'єктивно зумовлених розподільних відносин, що виконують специфічне призначення – задоволення потреб у фінансових ресурсах як суспільства загалом, так і окремих адміністративних одиниць	Автор обмежує багатогранність і складність поняття місцевих бюджетів. Автор не розкриває стратегічної ролі місцевих бюджетів в умовах трансформації економіки України.

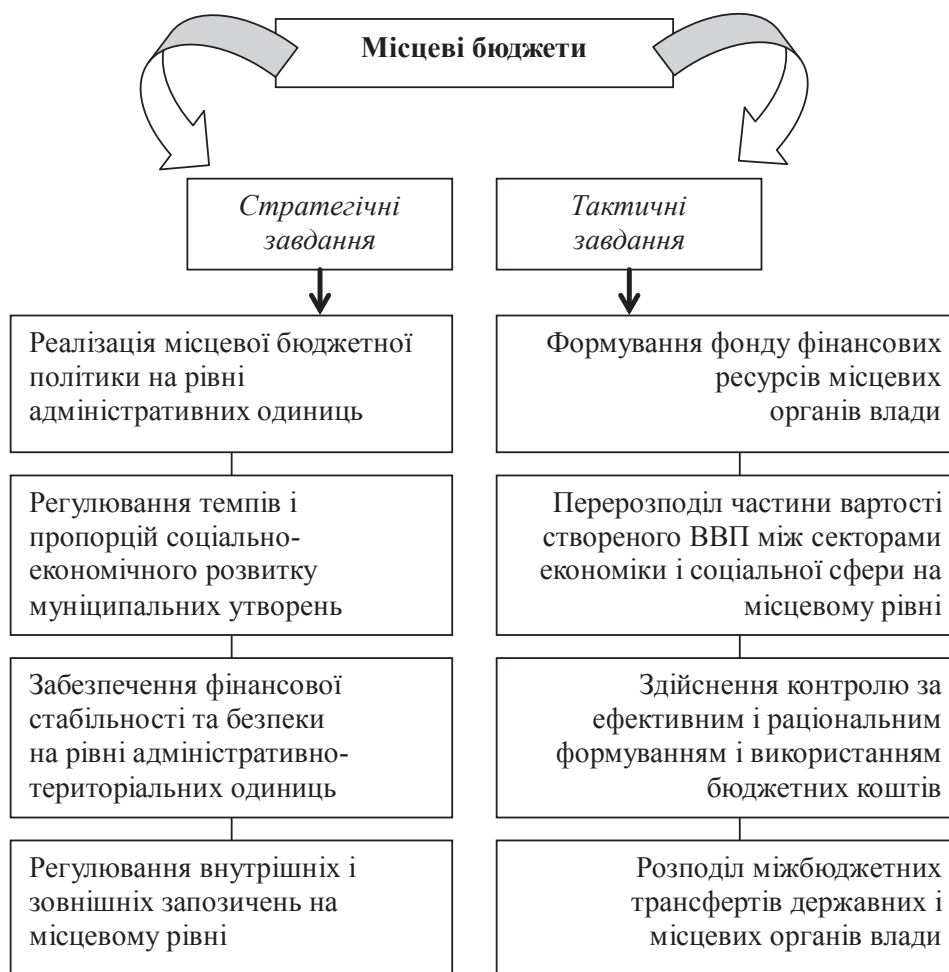

Рис. 1. Стратегічні і тактичні завдання місцевих бюджетів в умовах сьогодення

Реалізація державної бюджетної політики на місцевому рівні – це завдання передбачає проведення ефективної й обґрунтованої бюджетної політики, пов’язаної зі збільшенням дохідних можливостей, оптимізацією витратних повноважень, зменшенням міжбюджетних трансфертів на рівні адміністративно-територіальних одиниць.

Регулювання темпів і пропорцій соціально-економічного розвитку територіальних утворень передбачає використання бюджету як основного інструменту із здійснення фінансування і підтримки пріоритетних галузей економіки, підприємницьких структур, соціальної інфраструктури на місцевому рівні.

Забезпечення фінансової стабільності та безпеки місцевих органів влади – це завдання, що передбачає використання бюджету як основного інструменту із забезпечення необхідними фінансовими ресурсами місцеві органи влади, з метою виконання покладених на них соціально-економічних функцій і завдань.

Регулювання зовнішніх і внутрішніх запозичень на місцевому рівні. Завдяки місцевим бюджетам органи місцевого самоврядування здійснюють

контроль за ефективним формуванням і погашенням внутрішніх і зовнішніх запозичень.

Висновки з проведеного дослідження. Підсумовуючи, варто зазначити, що визначена сутність місцевого бюджету, виділені ознаки, цілі, завдання дають змогу розкрити всю складність поняття і багатогранність у регулюванні і стимулюванні соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць. В умовах сьогодення виділені авторами ознаки, цілі, напрями впливу місцевих бюджетів повинні лягти в основу побудови нової концепції розвитку системи місцевих фінансів.

Подальші наукові дослідження повинні бути спрямовані на визначення функцій, принципів, розроблення ефективного механізму формування та виконання місцевих бюджетів в умовах розвитку економічного потенціалу територій країни, підвищення соціальних стандартів рівня життя населення у всіх регіонах країни.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Опарін В.М. Фінансова система України (теоретико-методологічні аспекти) : монографія. К. : КНЕУ, 2005. 240 с.

2. Бюджетне забезпечення територіальних громад України: тенденції останніх років. Галузевий моніторинг. 2012. № 9. URL: <http://dialogueauc.org.ua/sites/all/sites/dialogueauc.org.ua/files/files/mon9.pdf>. (дата звернення: 23.10.2019).

3. Міхєєнко Т.В. Формування доходів місцевих бюджетів: теоретичні і практичні аспекти. *Актуальні проблеми економіки*. 2012. № 12(66). С. 39–44.

4. Павлюк К.В. Формування доходів місцевих бюджетів. *Фінанси України*. 2013. № 4. С. 24–37.

5. Сторонянська І.З. Управління фінансовими ресурсами місцевих бюджетів Львівщини: проблеми та напрями підвищення ефективності. *Інститут регіональних досліджень*. Львів, 2013. 93 с.

6. Фурдичко Л.Є., Гайдис Н. Міжбюджетні відносини в Україні в сучасних умовах. *Регіональна економіка*. 2013. № 2. С. 228–229.

7. Савицька Г.В. Аналіз господарської діяльності підприємства: підручник. 6-е вид. М: ИНФРА-М, 2013. С. 378.

REFERENCES:

1. Oparin V.M. (2005) Finansova systema Ukrainy (teoretyko-metodolohichni aspekty): monohrafiia [Financial system of Ukraine]. K. : KNEU.

2. Biudzhette zabezpechennia terytorialnykh hromad Ukrainy: tendentsii ostannikh rokiv. Haluzevyi monitorynh. 2012. no. 9. URL: <http://dialogueauc.org.ua/sites/all/sites/dialogueauc.org.ua/files/files/mon9.pdf> (accessed 23 October 2019).

3. Mikhieienko T.V. (2012) Formuvannia dokhodiv mistsevykh biudzhativ: teoretychni i praktychni aspekty [Formation of local budget revenues]. *Aktualni problemy ekonomiky*. no. 12(66). pp. 39–44.

4. Pavliuk K.V. (2013) Formuvannia dokhodiv mistsevykh biudzhativ [Formation of local budget revenues]. *Finansy Ukrainy*. no. 4. pp. 24–37.

5. Storonianska I.Z. (2013) Upravlinnia finansovymy resursamy mistsevykh biudzhativ Lvivshchyny: problemy ta napriamy pidvyshchennia efektyvnosti [Management of financial resources of local budgets of Lviv region]. *Instytut rehionalnykh doslidzhen*. Lviv.

6. Furdychko L.Ye., Haidys N. (2013) Mizhbiudzhetni vidnosyny v Ukraini v suchasnykh umovakh [Intergovernmental budgetary relations in Ukraine in the current context]. *Rehionalna ekonomika*. no. 2. pp. 228–229

7. Savytska H.V. (2013) Analiz hospodarskoi diialnosti pidpriemstva: pidruchnyk [Analysis of economic activity of the enterprise]. 6-e vyd. M: YNFRA-M. pp. 168–169.

Gorodeczka Tetyana Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Head at Department of Finance and Credit
Kharkiv Institute of Finance
Kyiv National University of Trade and Economics**Gryshyn Sergij**Student
Kharkiv Institute of Finance
Kyiv National University of Trade and Economics

THE THEORETICAL BASIS OF LOCAL BUDGET DEVELOPMENT IN UKRAINE

The purpose of the article. The purpose of the article is to summarize theoretical views on understanding the essence of the local budget, the formation of their own scientific approach to determine the nature, characteristics, goals and objectives of functioning local budget in the context of reforming the economy of Ukraine.

Methodology. The article uses a set of scientific methods, in particular, methods of scientific abstraction, comparative, analysis and synthesis, systematization and generalization.

Results. Local budgets are the main financial fund of local governments, contribute to ensuring the financially self-sufficient development of the country's territories and determine the effectiveness of the influence of local authorities on the development of the economic potential of their territories.

The article summarizes the theoretical views on understanding the essence of the local budget, the formation of its own scientific approach to determining the nature, characteristics, goals and objectives of the functioning of the local budget in the context of reforming the Ukrainian economy.

The article deals with the scientific and methodological approaches to the formation and use of local budgets, which is of particular relevance on the path of European integration of Ukraine, since without the financial independence of local budgets with its numerous components and taking into account the tax potential of each territory it is impossible to build and develop an effective national economy.

Despite the large number of scientific works in the field of local finance, budgets, the adoption of relevant documents in the field of budget and taxation, further research is required to determine the nature of local budgets in the conditions of transformation of the Ukrainian economy. The ongoing research will be aimed at determining the nature, goals and objectives of the local budget in the context of budget decentralization, the creation of financially independent local authorities.

In the conditions of transformation of the Ukrainian economy, local budgets should provide full and effective financing of social projects related to housing for citizens of the country, maintenance and commissioning of state medical institutions, social and cultural institutions.

Practical implications. Further research should be aimed at determining the functions, principles, developing an effective mechanism for the formation and execution of local budgets in the conditions of the development of the economic potential of the country's territories, raising social standards of living standards in all regions of the country.

Value/originality. We consider the scientific and methodological approaches to the formation and use of local budgets that are of particular relevance towards European integration of Ukraine. Because without financial independence of local budgets with its many constituents and taking into account the tax potential of each area, the construction and development of effective national economy impossible. Economic and social development of any country depends largely on the development of its territories.

This in turn requires appropriate financial support, which is realized through the formation of local budgets. Increasing importance of local budgets in the implementation of social and economic regulation is a decisive factor for further development.